

HZ. ALİ
RADIYALLAHU ANH

YÖNETİCİLERE NASİHATLER

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın kulu, müminlerin halifesi Ali'nin, Mâlik b. el-Hâris el-Eşter'i, vergisini toplamak, düşmanlarına karşı mücadele etmek, ülkesinin durumunu iyileştirmek ve imar etmek üzere Mısır'a vali olarak atadığında kendisine verdiği emir şöyledir:

O'na Allah'dan korkmasını, Allah'a kulluk etmeyi seçmesini ve Kitab'ında emrettiği farzlarla sünnetlere uymasını emreder. O farzlar ve sünnetler ki onlara tabi olmadıkça, hiç kimse huzur ve mutluluk yüzü görmez ve onlara bağlı kaldıkça da hüsrana uğramaz.

Bir de ona eliyle, kalbiyle, diliyle Allah'ın dinine yardımda bulunmayı emreder. Çünkü Allah, dinine yardım edene yardım etmeyi ve ona onurlu bir üstünlük sağlamayı vaadediyor.

Sonra, ona nefsin istek ve arzularına gem vurmasını, itaatsizlik ettikçe dizginlerini çekmesini emreder. Zira nefs alabildiğine fenalığı ister, meğer ki Cenab-ı Hak, merhametiyle insanı korumuş olsun.

Şimdi bilmiş ol ey Malik, ben seni öyle bir yere gönderiyorum ki, senden evvel oralarda adaletle hükmeden yöneticiler de oldu, zulmedenler de oldu. Sen vaktiyle nasıl senden evvelki idarecilerin yönetimini takip ettiysen; halk da

şimdi öylece senin yönetimini takibe
alacak. O zaman senin onlar
hakkında söylediklerini halk da şimdi
senin hakkında söyleyecek.

Kimlerin salih olduğu, ancak Allah'ın
kullarına söyletmesiyle anlaşılır.
Onun için biriktirmeyi en sevdiğin
şey, yararlı işlerin olsun. Heveslerine
hakim bulun. Sana helal olmayan
şeylerde nefsine karşı cimri ol. Zira
hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyler
hususunda nefse cimri davranmak,
adaletin ta kendisidir.

İdaren altında bulunanlar için
kalbinde muhabbet, merhamet ve
iyilik duyguları besle. Sakın
çaresizlerin başında fırsat kollayan
bir canavar gibi durma! Çünkü bu
insanlar ya senin dinde kardeşin,

veya yaradılıŖta eŖin, yani senin gibi insandır. İnsanın ayağı sürçebilir, kendisinde bir takım kusurlar görülebilir. Ama çoğu zaman, hata ile, yahut kasdi görünen kabahat işleyenleri bile ellerinden tutup doğru yola getirmek mümkündür.

Kendin nasıl Allah'ın seni affedip bağışlamasını istersen, sen de onları affedip, bağışla. Çünkü sen onların üzerinde bulunuyorsun; seni yöneticilik ile vazifelendiren senin üzerinde bulunuyor; Allah ise sana bu vazifeyi verenin üzerinde bulunuyor. Ve senden kullarının işlerini hakkıyla görmeni istiyor, seni onlarla imtihan ediyor.

Sakın Allah ile savaŖa girip kendini O'nun gazabına hedef yapma.

Çünkü intikamına dayanacak kuvvetin olmadığı gibi, af ve merhametine de ihtiyacın var.

Sakın affettiğin bir şeyden dolayı asla pişman olma, verdiğin hiç bir ceza için de kat'iyen sevinme. Bertaraf edebileceğin hiçbir badireye atılma.

Bir de sakın "ben tam bir kudret sahibiyim, emrederim, itaat ederler." deme. Çünkü bu, kalbin bozulması, dinin zaafa uğraması ve felakete yaklaşmak demektir. Şayet elindeki güç sana bir büyüklük hissi verirse derhal varlık aleminin büyüklüğüne bak. Kendinle ilgili elinden bir şey gelmeyen hususlarda Allah'ın senin üzerindeki kudretini düşün. İşte bu düşünce senin o yükseklerden uçan

bakışını aşağı indirir; şiddetini giderir; seni bırakıp giden aklını başına getirir. Sakın Allah ile büyüklük yarışına kalkışma, sakın büyüklük ve ululukta kendisine benzemeye çalışma. Çünkü Allah, bütün büyüklük taslayanları küçültür, hor ve hakir hale getirir.

Nefsin hakkında, sana yakınlıkları olanlar hakkında, idaren altındakiler arasından kendilerini yakın buldukların hakkında, Allah'a ve Allah'ın kullarına karşı adaletten kat'iiyen ayrılma. Şayet böyle yapmazsan zulmetmiş olursun. Halbuki Allah'ın kullarına zulmedenin davacısı yine Allah'dır.

Allah da birinin düşmanı oldu mu, o kimsenin tutunabileceği hiçbirşey

kalmaz. Ve ölünceye, yahut tevbe edinceye kadar kendisiyle harb içinde bulunur. Dünyada zulüm kadar Allah'ın lütfuna mani olan, kahrını çabuklaştıran birşey olamaz. Zira Cenab-ı Hakk zulüm altında inleyenleri işitiyor; zalimleri ise gözetleyip duruyor.

İşlerinin içinden öylelerini tercih etmelisin ki, hak hususunda en dengelisi, adalet itibariyle en kapsayıcısı ve halkın rızasını en çok kazanmış şey olsun.

Zira toplumun hoşnutsuzluğu kişilerin rızasını hükümsüz bırakır; kişilerin kızgınlığı ise toplumun rızası içinde kaynar gider.

Sonra bir yönetici için yakınındaki özel kimseler kadar iyi günlerde yükü ağır basan, zor günlerde yardımı az dokunan, adaletten hoşlanmaz, istemekten usanmaz, verilince şükür bilmez, verilmezse ne yapsan başından gitmez, zorluklara sabırsız bir kişi bile yoktur.

Halbuki dinin temeli, müslümanların ölçüsü, toplumun kendisini esas almak olduğu gibi düşmana karşı duracak bir silah varsa ancak yine toplumdur. Onun için samimiyetin, eğilimin ve hassasiyetin daima topluma yönelik bulunmalı.

İdaren altındakiler arasında asla yanına yaklaştırmayacağın, en çok uzak durman gereken adamlarsa, halkın özel hallerini ve ayıplarını en

fazla araştıran kimseler olmalıdır. Zira insanların öyle ayıpları vardır ki örtölmesi herkesten fazla yöneticiye düşer. Binaenaleyh bu ayıpların sana gizli kalanlarını sakın eşeleme. Senin vazifen, öğrenmiş olduklarını düzeltmeye çalışmaktan ibarettir. Bilmediklerine gelince, onların hakkındaki hükmü Allah verir.

Evet, sen idaren altındakilerin özel hallerini ve ayıbını gücün yettiğın kadar ört ki Allah da senin onlardan gizli kalmasını istediğın şeyleri örtsün.

İnsanlar hakkında bütün kin düğümelerini çöz; seni intikama sürükleyecek bağların hepsini kes. Sence açıklık kazanmayan şeyleri anlamadığını belli edip bildir, şunu

bunu ihbar edenlerin sözüne sakın
çarçabuk inanma. Çünkü gammaz ne
kadar saf görünürse görünsün yine
hilekardır.

Sakın, ne seni darlığa düşme
ihtimaliyle korkutarak cömertlikten
çevirecek cimriyi, ne büyük işlere
girişmek hususundaki azmini
gevşetecek korkağı, ne de aşırıya
kaçarak sana hırsları iyi gösterecek
harisi danışacakların arasına sokma.
Çünkü cimrilik, tembellik, korkaklık,
hırs, ayrı ayrı huylardır ki, bunları
meydana getiren şey, Allah hakkında
iyi duygulara sahip olmamaktır.

Sana danışmanlık yapacakların en
kötüsü, senden önce kötü kimselerle
düşüp kalkan, onların suçlarına ortak
olan kimselerdir.

Böyleleri kat'iyen senin yakınında olmamalı. Çünkü bu gibiler ancak canilerin ve zalimlerin yakınıdır. Bunların yerine, hiçbir zalime zulmünde, hiçbir günahkara suçunda yardım etmemiş olanların arasından öylelerini bulacaksın ki, aynı yeteneklere sahip, ama kötülüklerden uzak olsunlar. İşte senin için böylelerinin yükü en hafif, yardımı en çok, sana şefkati herkesinkinden fazla, senden başkasına sevgisi ve bağlılığı o nisbette az olur.

Bu gibileri hem özel, hem genel toplantılarında yakınında olsunlar. Sonra bu adamların içinden en fazla onu beğenmelisin ki, sana acı da olsa gerçekleri herkesten çok o

söylesin; ve şayet Allah'ın razı olmayacağı bir harekette bulunmak istersen, hoşuna gideceğini-gitmeyeceğini hiç düşünmeden, sana boyun eğmeyi bıraksın, seni onaylamasın.

Bir de Allah korkusuna sahip ve sadık adamları kendine mahrem et. Seni alkışlamamalarına, yapmadığın bir takım işleri sana malederek keyfini getirmemelerine alış. Zira alkışın çoğu insanı büyüklüğe sevk eder, gurura yaklaştırır.

Sakın, adamın iyisi ile kötüsü, indinde bir olmasın. Zira bu durum iyileri iyilikten soğutur; kötülerin de fenalığa yönelmelerini sürdürmelerine sebep olur.

Bilmiş ol ki, yöneticinin idaresi altındakiler hakkında iyi düşünmesini sağlayan şey, kendilerine iyilikte bulunması; yüklerini hafifletmesidir. İyi niyetli olursan uzun uzun yorgunluklardan kurtulursun. Sonra hakkında olumlu düşünmeye en çok layık olan adam, senin hakkındaki tecrübeleri iyi çıkanıdır; olumsuz kanaate en layık olanı da hakkındaki tecrübeleri kötü çıkanıdır.

Bu ümmetin ileri gelenleri tarafından tatbik edilen, her kesin severek alıştığı ve uyguladığı bir adeti sakın kaldırayım deme. Ve bu eski adetlerin her hangi birine aykırı gelecek yeni bir adeti yerleştirmeye de asla yanaşma. Çünkü sevaplar o adeti hayata geçirenin, vebali ise o adeti kaldıranındır.

Memleket işlerinde uygun gelen tedbiri düşünmek ve senden evvelki insanlara faydası olmuş, onları doğru yolda bulunduran hususları devam ettirmek için sık sık konuyu bilenlerle müzakere et, uzmanlar ile sohbette, görüş alışverişinde bulun.

Malumun olsun ki idaren altındakilerin seviyesi farklı farklıdır. Bunlardan herbirinin düzeni ve rahatlığı diğerinin rahatlığına bağlıdır ve hiçbiri için diğerinden bağımsız bulunmak imkanı yoktur. Bunlardan bir kısmı, Allah yolunda askerlik edenler, bir kısmı kamunun ve özel sektörün işlerini görenler, bir kısmı adalet dağıtmaya memur hakimler, bir kısmı hayır hasenat işlerini insaf ile takip edecek

görevliler, bir kısmı vergi mükellefi müslim ve gayrimüslimler, bir kısmı ticaret ve zanaat erbabı, bir kısmı da fakirler ve ihtiyaç içindeki tabakadır.

Cenab-ı Hak bunlardan herbirinin hissesini, herbiriyle ilgili ölçüleri bildirmiş ve herbirine ait farzları ve sınırları ya Kitabı ile, ya Nebiyy-i Muhterem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin sünnetiyle gösterdikten sonra yürürlüğe koymuş ve bağlı kalınması ve korunması gereken kayıtlar olarak bizlere görev vermiştir.

Güvenlik güçleri, Allah'ın izniyle, halkın güvencesi, yöneticilerin şerefi, dinin izzeti, düzen ve nizamın sağlayıcılarıdır. Halk ancak bunların sayesinde düzen içinde yaşayabilir.

Bununla beraber güvenlik güçlerinin düzeni de Allah'ın kendilerine ayrılmasını istediği imkanlar ile mümkündür ki, düşmanlarına karşı onunla mücadele edebilirler; görevlerini yerine getirebilmek için ona güvenirler ve bütün ihtiyaçlarını temin etmek üzere arkalarında o bulunur.

Sonra bu iki sınıfın varlıklarını sürdürmesi, diğer resmi görevlilerin varlığıyla mümkündür. Çünkü toplum yararına olan tüm işleri yasalar çerçevesinde gerçekleştirenler bunlardır.

Hepsinin yaşaması için de tüccar ve sanayicilerin varlığı şart. Zira ekonominin gelişmesini, ticaret hayatını ve başkalarının meydana

getiremeyeceđi şeyleri bunlar temin edecek.

Sonra fakir fukara ve yardıma muhtaç son tabaka geliyor ki korunup gözetilmeleri gerekir. Bunlardan her birinin Allah'dan kısmeti ve ihtiyaçları miktarınca yöneticiler üzerinde hakkı vardır. İdareciler Allah'ın kendilerine yüklediği bu vazifenin altından, ancak tam bir gayret ve özenle, ve yardım etmesi için Allah'a müracaatla, bir de hafif, ağır bütün işlerde nefsini hakka, adalete, sabır ve tahammüle alıştırmakla kalkabilir.

Sonra, güvenlik güçlerinin başına öylelerini geçir ki Allah'a ve Resulüne ve üstlerine karşı sence hepsinden daha sadakatle bağlı

bulunsun; kalbi hepsinden temiz olsun ve akıllı başında olmak itibarıyla hepsinin üzerinde olsun; öfkelenildiği zaman ağır davransın; mazeretleri sakince dinlesin; zayıflara acıсын; güçlülerden uzak dursun; öyle hiddetle kalkıp acz ile oturan takımından olmasın.

Sonra gerek cömertlik, iyilik ve asaletleriyle bilinenlere, gerek yardımseverlikleriyle tanınmış ailelerin mensuplarına, gerekse cesaret ve fedakarlık göstermiş olanlara yakınlıkta bulun, iltifat et. Çünkü bunlar kerem halkıdır, lütuf topluluğudur.

Ana-baba, çocuklarının işini nasıl araştırırsa sen de güvenlik birimlerinin işlerini öylece gözet.

Kendilerini takviye için verdiğin Şey
çok bile olsa nazarında asla
büyümesin; haklarında taahhüd
ettiğin lütuf az bile olsa gözüne
kat'iiyen küçük görünmesin. Çünkü
sana bağlanmalarını ve hakkında iyi
düşünmelerini sağlar.

Bir de onlara ait işlerin büyüđünü
görüyorum diye küçüđünü takipten
geri durma. Zira ufak da olsa büyük
de olsa iyiliklerinden yararlanacak
mevkiler vardır.

Güvenlik güçlerinin başındakiler
içinde sence en makbulü o kimseler
olmalı ki emri altındakilere iyilikte
bulunsun ve hem şahıslarını, hem
geride kalan ailelerini sıkıntıdan
kurtaracak kadar kendi
imkanlarından fedakarlık etsin de bu

sayede düşmanlara karşı mücadele ederken hepsinin düşüncesi bu noktada birleşebilsin.

Yöneticiler için memlekette adaletin yerleşmesinden, bir de halkın kendilerine karşı muhabbet göstermesinden büyük kazanç yoktur. Zira yürekler salim olmadıkca muhabbet görünmez.

Sonra güvenlik birimlerinin sana bağlılığı ancak amirlerinden memnun olmalarıyla ve onları küçümseyip, bir an evvel başlarından çekilmelerini istememeleriyle mümkündür. Sen kendilerine ümit verecek alanlar aç. Övgüyü hakedenleri övmekte, büyük şeyler başarmış olanların yeteneklerini dile getirmekte kusur etme. Zira bunların

kahramanlıklarını sık sık anmak,
inşallah onları motive eder, tembellik
edenleri de gayrete getirir.

Sonra, bunlardan herbirinin
fedakarlığını iyice tanı; sakın birinin
hizmetini başkasının hizmetiyle
beraber zikretme. Kimseye de
gösterdiği başarıyla orantısız, düşük
bir paye verme.

Bir de ne makam ve mevkisinin
büyüklüğü bir adamın ufak hizmetini
büyük görmene, ne de makam ve
mevkisinin küçüklüğü bir adamın
başarısını küçültmene asla sebep
olmamalı.

Sonra altından kalkamadığın
durumları, halledemediğin işleri
Allah'a ve Resulüne gönder. Zira

Cenab-ı Hak sıkıntılarını gidermek istediği bir kavme "Ey iman edenler, Allah'a itaat edin, Peygambere ve içinizdeki Ulü-l Emre itaat edin; şayed bir şeyde anlaşılamazsanız onu Allah'a ve Peygambere gönderin" buyuruyor. Allah'a göndermek demek, Kitabındaki hükümlere sarılmak demektir. Resul'e göndermek demek, onun toplayan, ayrılıklara, bölünmeye meydan vermeyen sünnetine uymak demektir.

İnsanlar arasında hüküm vermek için öyle bir adam seç ki sence idaren altındakilerin en değerlisi bulunsun; işten sıkılmasın; kendisine danışmak, hakemlik yapması için müracaat edenlerden sinirlenerek inada kalkışmasın; hatasında ısrar etmesin;

hakkı gördüğü gibi, döneceği yerde dili tutulup kalmasın; hiçbir zaman hedeflediği menfaat kaybolacak endişesine düşmesin; meseleyi tamamen anlamadıkca üstünkörü ulaştığı kanaati kafi görmesin. Şüphelerde en çok durur, delillere en fazla sarılır, hasmın müracaatından en az usanır, işlerin açıklığa kavuşmasını titizlikle en fazla bekler, hükmün açıklanmasında en kat'i davranır, övgü ile şımarmaz, coşkuyla eğilip bükülmez olsun. Gerçi böyleleri pek azdır.

Sonra bu adamın vereceği hükümleri sık sık incele ve kendisine, ihtiyacını giderecek, halktan beklentisi kalmayacak kadar ödemedede bulun; hem senin yanında öyle bir mevki ver ki yakınlarından kimse o mevkiye

göz dikemesin ve o adam başkalarının sana gelip de kendisine karşı hainlik edemeyeceğinden emin olabilsin.

Evet, bu hususta gayet dikkatli bulunmalısın. Çünkü bu din kötü adamların elinde esir oldu: Onun namına istenilen yapıyor ve onunla dünya imkanları elde etmeye uğraşılıyor!

Kendilerini işbaşına getireceğin kimselere dikkat et, vazifeye öyle getir. Tarafgirlik veya keyfilikle kimseye görev verme. Çünkü bu iki sebep ihanete sevkeder. Bir iş için düzgün ve bilinen ailelerden yetişmiş tecrübeli ve haya sahibi, İslam'a hizmetleriyle öne çıkmış adamlar araştıır.

Zira ahlakı en dürüst, namusu, şerefi en sağlam, paranın ve gücün cazibesine en az kapılır, işlerin sonucunu en doğru görenler, böyle insanlardır. Geçim şartlarını da geniş ve rahat bir surette temin et. Çünkü nefislerini doğruluğa sevk hususunda bu bir kuvvet olacağı gibi, elleri altındaki şeylere el uzatmayı düşünmeyen, tok gözlü kişiler olurlar.

Bundan başka şayet emrine muhalefet ederler, yahut emanete zarar verirlerse, geçim şartlarını iyileştirmiş olman, elinde onların aleyhlerine kullanacağın bir delil olur.

Sonra bunların icraatını takip et.
Arkaları sıra vefa ve
doğruluklarından emin bulunduğun
gözcüler gönder. Zira işleri nasıl
gördüklerini takip ederek öğrenmen,
emaneti muhafazalarını ve halka iyi
davranmalarını sağlar.

Yardımcılarına karşı da dikkatli ol.
Şayet içlerinden biri elini hainliğe
uzatır ve görevlilerin verdiği haberler
herifin bu hiyaneti üzerinde
toplanırsa şahitliğin bu kadarını kafi
görerek layık olduğu cezayı kendisi
üzerinde uygularsın; topladığı
paraları alır, kendisini alçaklığıyla
başbaşa bırakır; alnına hainlik
lekesini vurur, boynuna suçluluk
utancını geçirirsin.

Sonra, vergi meselesini, vergi sorumlularının doğruluk, dürüstlük ve rahatıyla birlikte takip et. Çünkü başkalarının da iyiliği, vergi sistemi ve sorumlularının iyiliğine bağlıdır.

Bu sayede herkes rahata erişebilir. Ancak, memleketin imarına ve gelişmesine sarf edeceğin gayret, vergi toplamaya yönelik gayretinden fazla olmalı.

Zira vergi gelirleri ancak ülkenin gelişmesiyle elde edilebilir.

Gelişme sağlamadan vergi isteyen kimse memleketi harabeye çevirir, halkını mahveder. İşi de pek kısa bir zaman için yürür.

Şayet yükün ağırlığından, yahut bir afetten, yahut yağmurların, suların

kesilmesinden, yahut toprakların su altında kalmasından, yahut kuraklık istilasından şikayette bulunurlarsa tesirini umduğun bütün imkanları kullanarak dertlerini hafifletmeye çalış. Bu hususta hiçbir fedakarlık sana kat'iyen ağır gelmesin. Zira o bir sermaye ki memleketini imara, ülkeni geliştirip güzelleştirmeye sarf etmek için sana iade edecekler. Fazla olarak övgülerini kazanacaksın, haklarında gösterdiğin adaletten dolayı iftihar edeceksin.

Hem sen bu sermayeyi fazlasiyle iade edeceklerine güvenerek veriyordun. Zira kendilerine sağladığın refah için biriktireceklerine ve adalet ve merhamet ile muamelen sebebiyle sana emin bulunduklarına

güveniyordun. Evet, günün birinde, yardımlarını isteyeceğin bir olay zuhur eder. Bakarsın ki hatır hoşluğu ile bütün yükü üzerlerine almışlar, taşıyorlar.

Gelişmiş bir toplum ve ülke, ağır yükler taşıyabilir. Memleketin harap olması halkının sefaletindendir; toplumu sefil eden sebep de ancak idarecilerin servet toplamaya hırsları, uzun müddetle mevkilerinde kalacaklarını zannetmemeleri, bir de geçmiş ibretlerden gereği kadar ders çıkaramamalarıdır.

Sonra, ekibinin haline iyi dikkat et. İşlerine en iyilerini getir. Özellikle plan-programını, özel bir takım mektuplarını, öyle adamlara yazdır ki, soyu temiz, ahlakı düzgün olsun;

gördüğü itibar ile şımarıp
başkalarının yanında sana karşı
gelmeye cür'et edenlerden olmasın.

Sana yazılanları getirip göstermekte,
senin tarafından verilecek cevapları
dosdoğru yazarak göndermekte ve
senin hesabına alıp, senin hesabına
vereceği şeylerden gafleti sebebiyle
kusur etmesin. Senin lehinde
bulduğu bir anlaşmayı her yönüyle
incelesin, sağlıklı şekilde muhafaza
etsin, aleyhinde bulduğunu da
çözmekte zayıflık göstermesin.
Kendisine verdiği işler itibariyle
nasıl bir mevkiide olduğundan
habersiz bulunmasın. Zira kendi
kıymetini bilmeyen başkasınınkini hiç
bilmez.

Sonra bunların göreve getirilmesinde yalnız dış görünüşlerini incelemen ve iyi niyetin kafi gelmemeli. Çünkü insanlar, dış görünüşle yetinen idarecilerin gözüne, daima yalnızca iyi yanlarını göstererek ve yapabileceklerinden fazlasını vaadederek kolayca girebilirler. Halbuki işin ötesinde samimiyet namına birşey yoktur. Onun için senden evvelki iyi yöneticilere hizmet etmiş olanları araştırarak halk arasında en iyi intiba bırakmış, emanetleriyle en ziyade tanınmış olanlarını göreve getir. Böyle bir hareket senin Allah'a ve kendisinden görevi yerine getirmesini emrettiğin kimseye karşı samimiyetini gösterir.

Bir de işleri sınıflandırarak her sınıfın başına bu adamlardan birini geçir ki iş büyük olursa altında ezilmesin, çok olursa toplamasını bilemeyip de dağıtmasın.

Şayet ekibinden birinin hatasını görür de aldırmazsan kendin sorumlu olursun.

Sonra ticaret ve sanat erbabı vardır ki, bir kısmı oturduğu yerde çalışır, bir kısmı şuraya buraya mal götürür, bir kısmı da elinin emeğiyle geçinir; bunların cümlesi hakkında iyi muamele et ve başkaları tarafından da benzer muamele edilmesine dair nasihatte bulun. Çünkü bunlar memleket için hayır ve faydalara sebep olur.

Ve o hayır ve faydaları senin toprağındaki, denizindeki, ovalarındaki, dağlarındaki uzak uzak yerlerden ve başkalarının gidemeyeceğı, yahut cüret edemeyeceğı yerlerden getiriyorlar. Bunlar memleket için barış ve refah adamlarıdır: Ne olay çıkarmalarından korkulur, ne fesatlarından endişe edilir.

Kendilerinin gerek nezdindeki, gerek memleketin diğer taraflarındaki işlerini takip et. Maamafih şurasını da bil ki bunların çoğunda aşırı ve çirkin şekilde haksız ve yüksek kazanç hırsı ve alım satımda hilekarlık olur. Bu ise halk için zarar, yönetici için ayıptır. Binaenaleyh haksız kazanca mani ol. Çünkü

aleyhüssalatü vesselam Efendimiz
vurgunculuğu yasakladılar.

Alım satım doğru ölçülerle olmalı ve
alanı da, satanı da ezmiyecek
hakkaniyete uygun bir fiyatlandırma
üzerinden yürütülmeli. Kim, senin
yasağından sonra vurgunculuğa
yanaşırsa, ifrata varmamak şartıyla
hemen cezalandır.

Hele alt tabakalardaki her türlü
çareden mahrum fukara ve çaresiz
felaketzedeler, kötürümler hakkında
Allah'tan korkmalı, hem çok
korkmalısın. Bu tabakada halini
söyleyen de var, söyleyemiyen de
var. Allah'ın bunlara ait olmak üzere
korunmasını senin sorumluluğuna
verdiği hakları muhafaza et.

Oradakilere Devletin imkanlarından bir hisse, başka yerlerde bulunanlara da her bölgenin ihtiyaç sahipleri için ayrılan imkanlardan hisse ayır. Çünkü en uzaktakilerinin de en yakınındakiler gibi hakları var. Hepsinin hakkını gözetmek ise sana yüklenmiş bir görev.

Sakin büyüklüğe kapılmak, seni onların işleriyle uğraşmaktan alıkoymasın. Zira işlerin önemlilerini iyi gördüğün için önemsiz görünenlerini yüzüstü bırakırsan mazeretin olmaz.

Bu sebepten kendilerini düşünmekten geri durma ve zavallılara karşı suratını asma. Yine bunlardan olup da ileri gelenlerin küçümsemeleri yüzünden sıkıntı ve

ihtiyaçlarını sana ulaştıramayanları araştıır. Sırf bunlar için, vicdan sahibi, mütevazı, emin sorumlular tayin et ki arada vasıta olsun, işlerini sana bildirsinler. Özetle, öyle çalış ki Allah'ın huzuruna çıktığın zaman "elimden geleni yapmaya gayret ettim" diyebilesin.

Halkın bu tabakası adalet ve yardıma başkalarından daha çok muhtaçtır. Onun için her birinin hakkını vermeye son derece itina et. Sonra, yetimleri ve yaşlı bulunduğu halde hiç bir çaresi olmayan kimseleri üzerine al. Gerçi bu işler yöneticilere ağır gelir. Ama ne kadar hak varsa hepsi ağırdır; bu yükü Allah yalnızca, bulundukları durumdan daha fazla, geleceği gözeterek sabırlı davrananlara, vaadettiğini gerçek

bilip Allah'a dayananlara ve
inananlara hafifletir.

İhtiyac sahipleri için, sırf kendileriyle
meşgul olacağın bir zaman ve
mekan ayır. Ve hepsiyle beraber otur
da seni yaratan Allah'ın rızasını
kazandıracak bir tevazu göster.
Burada, askerini, yardımcılarını,
muhafızlarını, yanlarında
bulundurma ki söylemek isteyen
çekinmeden derdini dönebilsin.

Ben aleyhüssalatü vesselam
Efendimizden bir kaç yerde işittim:
"İçindeki zayıfın hakkı serbestçe
güçlüsünden alınamayan bir ümmet
hiç bir zaman kuvvetlenemez"
buyurmuşlardı.

Bir de bunların bazı uygun düşmeyen sözlerini, yahut dertlerini anlatmadaki yetersizliklerini hoş gör. Kendilerine hırçınlık etme, büyüklük taslama. Bu yüzden Allah sana rahmetini yayar; yaptıklarına karşılık sevabını ihsan eder. Hem verdiği güler yüzle, gönül hoşluğuyla ver. Veremediğin zaman da kabul olunabilecek özürler dile.

Sonra, sorumluluğun içinde öyleleri olur ki bizzat görmekliğin lazım. Mesela görevlilerin yetersiz kaldığı yerde cevabı sen vereceksin. İnsanların ihtiyacı artık yardımcılarının tahammül edemeyeceği dereceyi buldu mu, icabına yine sen bakacaksın.

Bir de her günün işini o gün gör;
çünkü diğer günlerin kendine
mahsus işleri vardır.

Gerçi niyet halis olmak ve toplumun
selametine yaramak şartıyla bu
meşgalelerin hepsi Allah için iseler
de sen yine de vakitlerinin en
hayırlısını Allah ile arandaki halin için
nefsine hasret.

Allah için dinini halis kılan farzlara
bilhassa dikkat et. Gecende,
gündüzünde bedeni ibadetlerini,
onlarla Allah'a yaklaşmak kasdıyla,
kusur etmeden, riyaya düşmeden,
nasıl gerekse öylece yerine getir.
Şayet namazında halka imam
olmuşsan, sakın ne bıktırarak, ne de
bir hayra yaramıyacak gibi kıldırma.
Çünkü insanların içinde öyleleri de

vardır ki iş sahibidir. Aleyhissalatü vesselam Efendimiz beni Yemen'e gönderirken "Onlara namazı nasıl kıldırayım?" demiştim. "En zayıflarının namazı gibi." buyurmuşlardı.

Mü'minlere merhametli ol. Bundan sonra, sakın idaren altındakilerden uzun müddetle saklı durma. Çünkü yöneticilerin toplumdan uzak kalması bir nevi sıkıntı olduktan başka memleket işleri hakkındaki bilgilerini azaltır. Bunların perde arkasında oturmaları perdenin dışında dönen işleri görüp bilmelerine manidir. Binaenaleyh nazarlarında hadisatın büyüğü küçülür; küçüğü büyür; güzeli çirkin, çirkinini güzel olur; hak ile batıl karışır.

İdareci de nihayet beşerdir. Halkın kendi nazarında gizli kalan işlerini, ihtiyacını nereden bilecek? Hakkın üzerinde işaretler yok ki ona bakarak sadakatin her türlüünü, yalan ve hilenin her türlüünden ayırmak mümkün olabilsin.

Şimdi, sen mutlaka şu ikisinden birisin; Ya hak yolunda veren, gönlü zengin bir adamsın.. O halde neye vacib olan bir hakkı ödemekten, yahut kerimane bir harekette bulunmaktan çekinip de saklanıyorsun? Yahut öyle değilsin de cimrilik hastalığına yakalanmış bir adamsın. Bu ihtimale göre de halk senin ihsanından ümidi kestikleri gibi, istemekten o kadar çabuk vazgeçer ki!..

Halbuki toplum tarafından sana arzedilecek meselelerin çoğu ya bir zulümden şikayet; ya bir işlemde adalet talebi gibi seni doğrudan meşgul etmeyecek şeylerdir.

Sonra yöneticinin mahremi ve yakınında olanlar vardır ki bunların zaman zaman adaletten sapmaları, işlemlerde keyfilik ve insafsızlıkları görülür. Sen onların zararını bu gibi durumların sebeplerini ortadan kaldırmak suretiyle kes.

Etrafındakilerden, yakınlarından, akrabandan hiç birine kat'iyyen toprak verme.

Ve bunlardan hiçbiri senden cesaret alıp da müşterek su, yahut müşterek diğer bir iş tutarak etrafındakilere zarar verecek ve zahmeti başkalarına

yükletecek surette mal stoklamasına kat'iiyen cüret edemesin. Çünkü bunun kârı senin değil, onun; ârı ise dünyada ahirette senindir.

Sonra sana yakın uzak herkesi hakkı kabule mecbur et; ve mahremi ve yakınların için her neye mal olursa olsun bu hususta sebat ve dikkat göster. Nefsine ağır gelecek olan bu hareketin sonunu gözet, çünkü sonu hayırdır.

Şayet halkta senin zulmettiğin kanaati olmuşsa kendilerine durumu açıklayarak, özrünü bildirerek zanlarını değiştir. Çünkü bununla hem nefsini kırmış, hem idaren altındakilere güzel davranmış, hem kendini mazur göstermiş oluyorsun ki onları hak üzerinde daim

kılmaktan ibaret bulunan maksadına o sayede ulaşabilirsin.

Düşmanın tarafından sana teklif olunan barış, Allah'ın rızasına uygun ise kat'iyyen reddetme, zira sulhta, askerine istirahat, sana endişeden rahat, ülken için de selamet var.

Lakin sulhtan sonra düşmanından sakın, hem çok sakın. Öyle ya belki seni gafil avlamak için sana yaklaşmak istemiş olabilir. O sebepten ihtiyata sarıl, bu hususta iyi niyetin tedbirli olmana mani olmasın.

Şayet düşmanla aranızda bir sözleşme yaptınsa veya ona karşı bir taahhüdün varsa, mukaveleye muhakkak uy, verdiğin sözü yerine getir. Verdiğin sözü yerine getirmek

için gerekirse hayatını bile feda et;
çünkü yaratılışları ve hedefleri farklı,
görüşlerinin çok değişik olmasına
rağmen insanların ilahi farzlar
arasında sözünde durmak kadar,
üzerinde birleştikleri bir şey yoktur.

Hatta müşrikler de ihanetin vahim
sonuçlarını gördükleri için
müslümanlara karşı sözlerinde
durmaya özen gösteriyorlar.

Binaenaleyh sakın verdiğin sözden
dönme; sakın ahbine ihanet etme;
sakın düşmanını aldatma. Zira
nasipsiz ve herşeyden mahrum
kalmaya mahkum akılsızlardan
başkası Allah'a karşı gelmek cür'etini
gösteremez. Çünkü Allah, rahmeti
icabı, ahde vefayı, verilen sözde
durmayı, kulları için şefkati sayesinde

barınacakları güvenli bir yer,
içerisinde esenlik içinde kalacakları,
sığınmak için civarına koşacakları
özel bir mekan gibi kılmış. Onun için
bunda fesad çıkarmak, buna
ihanette bulunmak yahut aldatmak
olamaz.

Bir de bir takım yorumlara göre farklı
anlaşılabilecek, değişikliklere açık
olabilecek sözleşmelerde bulunma.
Kabul ettiğin, imzaladığın bir
sözleşmeyi geçersiz kılmak için de
sakın kelimelerin farklı anlamlarından
istifade etmeye kalkışma. Allah'ın
ahdi icabı girmiş olduğun bir işin
darlığı, haksız yere onu
genişletmene kat'iiyen sebep
olmasın.

Zira genişliyeceğini ve sonunun iyi olacağını umduğun bir darlığa tahammül etmek, senin için, günahından çekindiğin ve dünyada da ahirette de ilahi cezasından kurtuluş imkanı olmadığını bildiğin bir ihanetten elbette daha iyidir.

Sonra kandan ve onu haksız yere dökmekten son derece sakın. Çünkü haksız yere kan dökmek gibi felaketi davet eden, bunun kadar sorumluluğu büyük, bunun kadar nimetin azalmasını, devletin zayıf hale gelmesini hak eden bir şey yoktur.

Allahu zü'l-celal kıyamet günü kulları arasında hükmünü verirken, döktükleri kanlardan başlayacak. Sakın haram bir kanı dökerek

iktidarını kuvvetleştirmek sevdasına kapılma; zira bu hareket onu zaafa düşürecek, daha doğrusu söndürecek, başka ellere geçirecek sebeplerdendir.

Hele kasden uygulayacağın bir katl için ne Allah'ın indinde, ne benim indimde hiç bir özürün olamaz. Çünkü bedenen kısas lazım. Şayet bir kazaya uğrarsan.. Cezalandırırken kırbacın, yahut kılıcın, yahut elin ifrata varırsa -zira zaman olur ki yumruk, yahut daha biraz fazlası bile ölüme sebep olur- sakın sahip olduğun nüfuza güvenerek maktulün velilerine haklarını vermiyeyim demeye kalkışma.

Bir de sakın kendini beğenme, sakın nefsinin sana hoş gelen taraflarına

güvenme, sakın yüzüne karşı
medhedilmeyi isteme. Zira iyilerin ne
kadar iyiliği varsa, hepsini
mahvetmek için şeytanın elindeki
fırsatların en sağlamı budur.

Sonra sakın idaren altındakilere
ettiğin iyilikleri başlarına kakma;
yahut yaptığın işleri mübalağalı
gösterme; yahut kendilerine olan
vaadinde değişiklik yapma. Çünkü
minnet ihsanı bitirir; mübalağa
hakikatı söndürür; sözünden caymak
ise Allah'ın da, halkın da nefretine
sebeb olur.

Cenab-ı Hak "Böyle sizin
yapmadığınızı söylemeniz, Allah
indinde ne kötü bir harekettir"
buyuruyor. Sakın bir işe vaktinden
evvel atılma. Sakın vakti gelince de

geciktirme; sakın açıklık kazanmayan işlerde inad etme. Sakın açıklık kazandığı zaman da gevşeme.

Sonra, işlerin her birini yerine yönlendir; görevlilerin her birini yerlerinde bulundur. Herkesin bir olduğu noktalarda kendini kayırmaktan çekin.

Ekibindeki adamlarının açıkca görünen kötülüklerine karşı senden beklenen hareketten habersiz gibi davranma. Çünkü suç senin üzerine kalır ve az vakit sonra işlerin üzerindeki perdeler gözlerinin önünde açılır ve mazlumun hakkı senden alınır.

Hiddetine, öfkene, eline, diline hakim ol; ve bunların hepsinin

kötülüklerinden korunabilmek için
badirelerden geri durup şiddetini
ertele ki öfken geçsin de kendine
hakim olasın.

Bundan başka, bir gün Yaratan'ın
huzuruna çıkacağını hatırlayarak
endişeye düşmedikçe nefsine hakim
olmak imkanını kat'iyen bulamazsın.

Şimdi sana düşen, senden evvel
adaletle hükmedenlerin adil bir
hükmünü yahut iyi ve güzel bir
usulü, yahut Aleyhissalatü vesselam
Efendimizden gelmiş bir haberi,
yahut Kitabullah'dan bir farzı
hatırlamaktır. Ta ki o gibi
meselelerde bizden gördüğün
hareket tarzına uyasın ve şu
emirnamemde bildirdiğim ve ileride
nefsinin arzularına kapılmanı mazur

göstermemekliğin için elimde sana karşı sağlam bir delil bildiğim hükümleri uygulamaya çalışasın.

Artık, Cenab-ı Hakk'ın sonsuz rahmetinden ve bütün talepleri kapsayan büyük kudretinden dilerim ki rıza-yı ilahisi yolunda, kulları arasında güzel hatırlanmak ve memleketimiz içinde hayırların yerleşmesi ve devamı için gücümüz yettiği kadar çalışmaya seni de, beni de muvaffak etsin; hakkımızdaki ni'metini ve keremini artırarak tamamına erdiresin ve sana da bana da saadetle, şahadetle can vermeyi nasip eylesin. Bizim niyazımız Allah'adır. Ve's-selamu ala Resuli'llah..